

EducationLab
What works in education

Praktijkaart

REAL programma

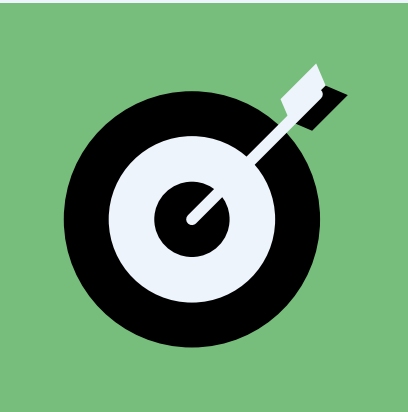
*Huisbezoeken als
onderdeel van een
leesprogramma met
ouders*

Sanne van Wetten / Tijana Breuer
Universiteit Maastricht

Eva Naaijens / Martin Bootsma
Enigma onderwijs

REAL programma: huisbezoeken als onderdeel van een leesprogramma met ouders

Wat is het doel van de interventie?

- Verbeteren van lees- en taalvaardigheden.

Ouders kunnen een grote rol spelen bij de ontwikkeling van de lees- en taalvaardigheid van kinderen. De beschreven interventie is gebaseerd op het 'Raising Early Achievement in Literacy' (REAL) programma. Het REAL Programma bestaat uit een intensief programma, waarbij ouders thuis worden bezocht, informatie krijgen over de leesontwikkeling, activiteiten samen worden ondernomen en leesmateriaal verstrekt wordt.

Voor welke groep kinderen?

Voorschool, groep 1-2. Het programma is het meest effectief gebleken wanneer ouders een zeer lage opleiding hebben.

Kijk voor meer informatie

op onze website:

www.education-lab.nl

Wat moet er gedaan worden?

1. De uitgangspunten van het programma

Het programma werkt op een gestructureerde manier aan de geletterdheid van jonge kinderen, door ouders in te zetten. Ouders worden bereikt zowel thuis als op school, via verschillende activiteiten. De activiteiten richten zich niet op het overbrengen van expertise of het geven van een gedetailleerd programma met leesinstructies, maar worden samen met ouders bepaald.

Specifieke activiteiten worden gekaderd in een **activiteitenraamwerk**, gebaseerd op verschillende gebieden van het taal- en leesdomein en de rol van ouders. Dit kan helpen bij het ontwerp van activiteiten voor en met ouders. Met behulp van het kader kan bijvoorbeeld met ouders besproken worden welke activiteiten zij al ondernemen met hun kinderen, en welke andere activiteiten zij daarnaast nog zouden kunnen doen.

Activiteitenraamwerk

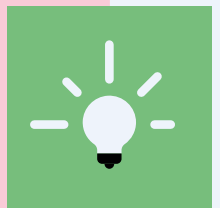
Domein taal en lezen

Er kunnen verschillende gebieden onderscheiden worden binnen het taal- en leesdomein:

- Taal en drukwerk in de omgeving (bijv. op straat, in de winkel)
- Boeken
- (Beginnend) schrijven
- (Basis van) gesproken taal.

Rol van ouders

Ouders hebben een cruciale rol in het aanbieden van activiteiten binnen de verschillende gebieden van het taal- en leesdomein. Het gaat hierbij om:

- Het creëren van leermogelijkheden voor het kind
- Erkennen van prestaties van het kind
- Door interactie het kind bloot te stellen aan meer ontwikkelde taalvaardigheden
- Model staan voor hoe lezen en schrijven in het dagelijks leven gebruikt wordt.

Activiteiten binnen een programma kunnen zich dus richten op een van de cellen van het onderstaande raamwerk. Bijvoorbeeld: samen met ouders Mogelijkheden bieden voor Beginnend schrijven. Ook kunnen de activiteiten die ouders al ondernemen worden ingedeeld binnen het raamwerk. **Zo wordt binnen het REAL programma samen met ouders inzichtelijk gemaakt waar nog verbeterd kan worden en waar activiteiten zich op kunnen richten.**

Rol ouders

Domein taal en lezen	Mogelijkheden	Erkenning	Interactie	Model staan
Taal in de omgeving	Activiteit	Activiteit	Activiteit	Activiteit
Boeken	Activiteit	Activiteit	Activiteit	Activiteit
(Beginnend) schrijven	Activiteit	Activiteit	Activiteit	Activiteit
(Basis van) gesproken taal	Activiteit	Activiteit	Activiteit	Activiteit

Aangepast uit: Hannon, P., & Nutbrown, C. (1997).

2. Identificeer kinderen

die baat zouden hebben bij extra ondersteuning bij het lezen van hun ouders (zie ook de praktijkkaart **Wat is het probleem?**).

3. Contacteer ouders

voor deelname aan het programma.

4. Plan activiteiten in verschillende domeinen taal en lezen thuis en op school

Het complete programma werkt aan taal- en leesvaardigheden met ouders in 6 verschillende vrijwillige activiteiten. Deze activiteiten hebben betrekking op meerdere domeinen en incorporeren verschillende rollen van ouders.

- **Huisbezoeken.**

Tijdens huisbezoeken wordt (door een interne brugfunctionaris of een (externe) professional zoals sociaal pedagogisch of maatschappelijk werker) samen met de ouder gekeken wat er met leesmaterialen gedaan kan worden en hoe ouders hun kind nog verder kunnen ondersteunen. Onderdeel van een huisbezoek kan ook zijn om activiteiten in de omgeving te doen; bijvoorbeeld samen met ouders en kinderen te gaan wandelen en samen in de winkel naar woorden te zoeken.

- **Voorzien van ouders van boeken of ander leermateriaal gericht op lezen.**

Voorzie ouders van boeken en stel bijvoorbeeld een schoolbibliotheek met leesmateriaal ter beschikking waar ouders boeken uit kunnen lenen. Denk daarnaast ook aan audioboeken, leesspelletjes, schrijf/tekenmateriaal, magnetische letters, schriften etc.

- **Groepsbijeenkomsten over lezen.**

Hierin worden bijvoorbeeld belangrijke leertheorieën besproken en gerelateerd aan de ontwikkeling de eigen kinderen van ouders (zie ook de praktijkkaarten **Ouders betrekken bij extra oefenen met lezen en rekenen** en **PACT: leestraining voor ouders**). Deze bijeenkomsten geven ouders ook een mogelijkheid met elkaar in gesprek te gaan.

- **Ondernemen van activiteiten**

Er worden ook speciale activiteiten ondernomen samen met families, zoals het bezoeken van een bibliotheek. Maar ook wandelingen of busritjes, waarbij steeds gebruik gemaakt wordt van de omgeving om woorden aan te wijzen en te oefenen.

- **Post**

Om kinderen met meerdere vormen van het gebruik van geschreven taal bekend te maken, worden binnen het programma verjaardagskaartjes en kinderrijmpjes verstuurd.

- **Aanbieden van informatie voor ouders**

In het programma worden verschillende informatiesessies gehouden voor ouders, bijvoorbeeld over hun eigen rol in het ondersteunen van de ontwikkeling van (lees) vaardigheden van hun kind (zie ook de praktijkkaart **Informatiebijeenkomst voor ouders**) en wordt een overzicht verstrekt van lokale onderwijsfaciliteiten voor volwassenen. Deelname aan deze activiteiten zijn niet verplicht.

Wat heb je hiervoor nodig?

- Ruimte om training /instructie aan ouders te geven.
- Boeken en materialen (pennen, potloden, schriften etc.) die passen bij het programma en ontwikkeling van het kind.

Wie voert het uit?

- Ontwerp van materialen voor informatiesessies: IB'er en leerkracht.
- Training van ouders: IB'er. Je kunt er ook voor kiezen een specialist in te huren.
- Huisbezoeken: een interne brugfunctionaris of externe professional zoals sociaal pedagogisch of maatschappelijk werker.

Hoe lang duurt de interventie?

- Training / instructie van ouders: 1,5 uur.
- De looptijd van het originele REAL programma 18 maanden.
- Het kost zo'n halve dag per week voor 8 families wanneer alle 6 componenten van het programma worden geïmplementeerd. Gemiddeld worden er in de 18 maanden 10 huisbezoeken afgelegd; deze kosten de meeste tijd.

Waar moet je op letten?

- In alle communicatie is het belangrijk om de grondhouding gericht op partnerschap te hanteren. Zie praktijkkaart **Opbouwen van een duurzame en gelijkwaardige relatie**.
- Laat het programma aansluiten op de methoden en thema's die in de klas gebruikt worden.
- Geef ouders vooral veel praktische tips en vertel niet alleen, maar laat vooral zien hoe ze hun kind kunnen ondersteunen bij het leren lezen. Ouders willen de ontwikkeling van hun kind graag ondersteunen en als school kun je zorgen dat ze weten hoé ze dit kunnen doen.
- Sluit aan op bestaande zorg en stem af binnen lopende hulpverleningstrajecten die bij een gezin al aanwezig zijn.
- Hebben ouders voldoende materialen/middelen om kinderen thuis te kunnen ondersteunen bij het lezen? Denk aan een rustige ruimte, schrijf- leesmateriaal een laptop/tablet. Wellicht komt het gezin in aanmerking voor gratis laptop/tablet voor het kind of andere regelingen.

Welke uitkomsten kunnen we verwachten?

Op basis van onderzoek naar het REAL programma (Hannon et al., 2020) kunnen we onderstaande uitkomsten verwachten. Deze uitkomsten zijn voor kinderen die hebben meegedaan aan het programma in vergelijking met kinderen die niet hebben meegedaan aan het programma.

Uitkomsten voor leerlingen:

- Beginnende leesvaardigheid na 18 maanden deelname aan de interventie: 0,43 SD of 5 maanden leerwinst; zelfs 0,92 SD of 11 maanden leerwinst voor kinderen met moeders zonder startkwalificatie.
- Letterherkenning direct na 18 maanden deelname aan de interventie: 0,29 SD of 3 maanden gemiddelde leerwinst; 0,65 SD of 8 maanden leerwinst voor kinderen met moeders zonder startkwalificatie.
- Woordenschat na 18 maanden deelname aan de interventie: 0,47 SD of 5,5 maanden leerwinst alleen voor kinderen met moeders zonder startkwalificatie.
- Lees-, spellings- en schrijfvaardigheden 2 jaar na deelname programma: 0,52 SD of 6 maanden leerwinst maar alleen voor kinderen met moeders zonder startkwalificatie.

Wat zijn de kosten?

De kosten zijn zeer hoog; vooral de kosten voor een (externe) professional of brugfunctionaris die de huisbezoeken uitvoert maken deze interventie kostbaar. Zo moet er wellicht iemand voltijd in dienst worden genomen voor de uitvoering van de interventie. Dit kost €71.980 gedurende de looptijd van de interventie (uitgaande van een gemiddeld brutosalaris van €3.000,- per maand). Daarnaast zijn er kosten voor het beschikbaar stellen van boeken en andere leesmaterialen en een tijdinvestering in het organiseren van bijeenkomsten met ouders.

Bronnen

Gebaseerd op:

REAL programma: Hannon, P., Nutbrown, C., & Morgan, A. (2020). Effects of extending disadvantaged families' teaching of emergent literacy. *Research Papers in Education*, 35(3), 310-336.

Hannon, P., & Nutbrown, C. (1997). Teachers' use of a conceptual framework for early literacy education involving parents. *Teacher Development*, 1(3), 405-420.

Van Dam (z.j.). *Taalleesonderwijs. Ouders betrekken bij taal/leesonderwijs. Kwaliteitskaart*. Utrecht: PO-raad.

Meer informatie over het REAL programma: <http://www.real-online.group.shef.ac.uk/index.html>

